

Executieve vaardigheden bieden duidelijkheid en houvast



Dieuwertje van der Wal (links) en Nienke Boven

'Hoe kunnen we op onze school – Singelland BHS Gorredijk – een duidelijke en vriendelijke structuur bieden, waar zowel leerlingen als docenten van kunnen profiteren?' Met die vraag ging teamleider Nienke Boven aan de slag en ontwikkelde samen met team klas 1 een programma rond elf executieve vaardigheden voor de introductieweken van nieuwe leerlingen. Met leerjaar-coach Dieuwertje van der Wal vertelt ze over de eerste ervaringen.

"We merkten de afgelopen twee jaren dat het gedrag van leerlingen ingewikkelder werd", vertelt teamleider onderbouw Nienke Boven. "Niet per se negatief of lastig", benadrukt ze, "een leerling kan ook héél enthousiast zijn en daardoor niet tot leren komen." "Leerlingen van nu missen bepaalde denk- en gedragsvaardigheden die ze nodig hebben op de middelbare school, zoals focussen, informatie opnemen, hun tijd goed kunnen indelen, huiswerk maken en hun spullen op orde hebben", vult leerjaarcoach Dieuwertje van der Wal aan. Daarvoor zijn genoeg oorzaken aan te wijzen waaraan een school niet zoveel kan doen: de naweeën van corona, de thuissituatie, polarisatie in de samenleving en de invloed van sociale media. Nienke: "Dus vroegen wij ons af: 'Wat kunnen we wél?'"

Breed fundament

Gewapend met haar ervaringskennis als basisschoolleerkracht zocht Nienke naar een manier om een koppeling te leggen tussen het gedrag van leerlingen en wat de school van leerlingen vraagt. Ze kwam uit bij elf executieve levensvaardigheden: gedragsvaardigheden

als 'eerst denken, dan doen', 'emoties controleren en beheersen', 'de aandacht erbij houden', en denkvaardigheden zoals 'plannen', 'tijd verdelen' en 'doelen halen'. Vaardigheden die op grond van onderzoek bewezen effectief zijn, om bijvoorbeeld relaties aan te kunnen gaan en een baan te kunnen behouden. Deze vaardigheden vormen in de school een breed fundament voor een duidelijke, vriendelijke en veilige cultuur. En, niet onbelangrijk: ze geven woorden aan verwachtingen over en weer en bieden houvast. "Het was meteen helder dat het iets moest worden van het hele onderbouwteam", vertelt Dieuwertje. Tijdens een teamoverleg toetste Nienke het idee van een introductieprogramma gebaseerd op de elf vaardigheden bij de docenten. Docenten onderkenden de noodzaak. "Veel docenten in de onderbouw bleken gedurende het schooljaar erg druk met het aanspreken van leerlingen op hun

gedrag, met groepsvorming en met oudergesprekken." Met wat gepuzzel kwam er een studiedag, waar alle onderwerpen de revue passeerden: 'Wat ligt er op je tafel en wat niet?', 'Hoe starten we een les en hoe sluiten we af?', 'Hoe begeleiden we groepsvorming?' Nienke: "Zo helpen we onszelf en de leerling."

Luisterhouding

Inmiddels ligt er een heel pakket aan gekleurde materialen: posters met de executieve vaardigheden voor in de klas, een placemat en handleiding voor docenten met afspraken, regels en werkvormen en een *vibe check*-boek en -poster voor leerlingen, waarop ze met emoji-magneetjes kunnen aangeven hoe ze zich die dag voelen ('ik voel me poep'). "Als je alle materialen overziet, is het bijna zielig hoeveel we altijd vragen van kinderen!" En dan ook nog keer 10, want we waren gewend dat elke docent zijn eigen regeltjes en routines hanteert. Maar het brein van een leerling uit groep 8 doet het beter op duidelijkheid en eenduidig handelen", zegt Nienke.

Dit schooljaar zijn de nieuwe brugklasleerlingen met hun mentoren gestart met twee intensieve introductieweken, die draaien om de executieve vaardigheden en 'hoe doen we het hier op school',

en dan nog een week Ameland voor de groepsvorming. Dieuwertje: "Het programma sluit goed aan bij onze Tumult-mentorlesmethode. Bepaalde onderwerpen hebben we naar voren gehaald. Dat scheelt echt tijd in de lessen. Ik kan nu bijvoorbeeld in mijn klas makkelijk verwijzen naar hun luisterhouding: 'Ik kan zien dat je luistert en ik kan horen dat je luistert'."

De laatste dagen van week 2 volgen leerlingen de lessen volgens hun rooster. Anders dan voorheen staan die helemaal in het teken van elkaar leren kennen en introductie op het vak, en niet 'doe je boek maar open.'"

De twee weken bleken te kort, ook omdat de leerlingen veel vragen bleven stellen. Ze willen namelijk alles heel precies weten, op zoek naar duidelijkheid en waar de grenzen liggen. "Het was echt waardevol om zo contact te maken met nieuwe leerlingen, maar ook bijzonder intensief", vindt Dieuwertje. Nienke: "De tien mentoren van klas 1 zijn nu ingevoerd. In de tweede klas duurt het programma een week. Voordeel is dat de mentor die klas al kent en weet wat de leerlingen nodig hebben. Het moet nu verder groeien en doorsijpelen in de school, zodat iedereen er de vruchten van gaat plukken."

